

Inhoud

Voorwoord	V
------------------	---

Lijst van afkortingen	VII
------------------------------	-----

DEEL 1	
Duurzaamheid in bedrijf	XVIII

---

1 Duurzaamheid en de wereld	1
1.1 Inleiding	2
1.2 Wat is duurzaamheid?	2
1.3 Grenzen aan de groei	3
1.4 Akkoord van Parijs	7
1.5 EU Greendeal	8
1.6 Ten slotte	10
1.7 Opgaven	11
1.7.1 Multiple choice-vragen	11
1.7.2 Oefenopgaven	14
1.7.3 Casusposities	17
Casuïstiek Van Aelst Bouw – de eerste stap naar duurzaam bouwen	19

2	Duurzaamheid en organisaties	21
2.1	Inleiding	22
2.2	Ontstaan van mvo	22
2.2.1	Greenhouse Gas Protocol	25
2.2.2	GRI-standaarden	26
2.2.3	SASB-standaarden	28
2.2.4	Integrated Reporting Framework (IR-Framework)	29
2.2.5	Non Financial Reporting Directive (NFRD)	30
2.3	Mvo vandaag de dag	32
2.4	Inner Development Goals (IDG's)	35
2.4.1	Van SDG's naar IDG's	36
2.4.2	De vijf dimensies van de IDG's	38
2.4.3	De IDG's als vaardigheden voor duurzame transformatie	40
2.4.4	Koppeling met ESG, CSRD en ESRS	45
2.4.5	Kritische kanttekening: geen rapportagekader	46
2.5	Duurzame businessmodellen	46
2.6	Ten slotte	48
2.7	Opgaven	49
2.7.1	Multiple choice-vragen	49
2.7.2	Oefenopgaven	53
2.7.3	Casusposities	57
Casuïstiek	Paragon Nederland & België – Duurzaamheid als strategische kracht	59

3	Duurzaamheid en financials	61
3.1	Inleiding	62
3.2	Economische waarde versus duurzaamheid	62
3.3	TCFD-model	64
3.4	Duurzaam financieren	66
3.5	Rol van de controller en auditor	69

3.6	Ten slotte	71
3.7	Opgaven	72
3.7.1	Multiple choice-vragen	72
3.7.2	Oefenopgaven	75
3.7.3	Casusposities	78
Casuïstiek	Koninklijke Auping - Duurzaam financieren, sturen en controleren	80

DEEL 2

Rapporteren van duurzaamheidsinformatie

4	Duurzaamheidsverslaggeving	85
4.1	Inleiding	86
4.2	De ontwikkeling van duurzaamheidsverslaggeving	86
4.2.1	Opmars van standaarden voor duurzaamheidsverslaggeving	87
4.2.2	Ontstaan van verplichte duurzaamheidsverslaggeving vanuit de Europese Greendeal	93
4.3	De CSRD	95
4.3.1	Welke ondernemingen moeten rapporteren onder de CSRD?	95
4.3.2	Rapporteren binnen de groep	97
4.3.3	Eisen vanuit de CSRD	101
4.3.4	CSRD en het Omnibus-voorstel	103
4.4	De CSDDD	104
4.4.1	Toepassingsgebied van de CSDDD	105
4.4.2	CSDDD en het Omnibus-voorstel	107
4.5	EU Taxonomy	108
4.5.1	De elementen van de EU Taxonomy	109
4.5.2	Externe rapportage	114
4.5.3	EU Taxonomy en het Omnibus-voorstel	116
4.6	SFDR	116
4.6.1	Doelen van de SFDR	117
4.6.2	SFDR en het Omnibus-voorstel	117

4.7	Ten slotte	118
4.8	Opgaven	119
4.8.1	Multiple choice-vragen	119
4.8.2	Oefenopgaven	122
4.8.3	Casusposities	125
Casuïstiek	Internationale fietsenfabrikant	127
<hr/>		
5	Het duurzaamheidsverslag	129
5.1	Inleiding	130
5.2	De kern en totstandkoming van een duurzaamheidsverslag	131
5.2.1	Het doel en belang van een duurzaamheidsverslag	132
5.2.2	De totstandkoming van een duurzaamheidsverslag	133
5.3	Rapportageverplichtingen onder de CSRD	137
5.3.1	Wie moeten rapporteren en vanaf wanneer?	138
5.3.2	Eisen aan rapportage	140
5.3.3	Externe controle en assurancevereisten	141
5.3.4	Deponeren en openbaar maken van het verslag	142
5.3.5	Het belang van vergelijkbaarheid en standaardisatie	142
5.4	Consolidatie van duurzaamheidsinformatie binnen concernstructuren	145
5.4.1	Wat betekent consolidatie onder de CSRD?	145
5.4.2	Wat betekent consolidatie onder de CSRD?	147
5.4.3	Uitdagingen en de rol van waardeketenrapportage bij consolidatie	150
5.5	European Sustainability Reporting Standards (ESRS)	154
5.5.1	Kenmerken van de ESRS	154
5.5.2	Hoe lees je de ESRS? Een praktische leeswijzer	158
5.5.3	De structuur van de ESRS	159
5.5.4	ESRS en de toepassing binnen bedrijven	163
5.5.5	De ESRS en externe controle (assurance)	168
5.5.6	De uitdagingen en voordelen van ESRS-implementatie	171
5.5.7	Toekomstige ontwikkelingen en de rol van ESRS in internationale duurzaamheidsrapportage	174
5.6	Ten slotte	178

5.7	Opgaven	179
5.7.1	Multiple choice-vragen	179
5.7.2	Oefenopgaven	182
5.7.3	Casusposities	185
Casuïstiek	Duurzaamheidsverslaggeving bij Translogistics Nederland bv	187
<hr/>		
6	Algemene concepten binnen het duurzaamheidsverslag	191
6.1	Inleiding	192
6.2	Algemene eisen	193
6.2.1	Inleiding	193
6.2.2	Transparantie	195
6.2.3	Relevantie	198
6.2.4	Consistentie	200
6.2.5	Nauwkeurigheid	201
6.2.6	Volledigheid	202
6.2.7	Toekomstgerichtheid	204
6.3	Stakeholdersbetrokkenheid	206
6.3.1	Inleiding	206
6.3.2	Het belang van stakeholdersbetrokkenheid	210
6.3.3	Stakeholders versus shareholders	214
6.4	Dubbele materialiteit	214
6.4.1	Inleiding	214
6.4.2	Van principes naar eisen	215
6.4.3	Het concept dubbele materialiteit	218
6.4.4	Dubbele materialiteitsanalyse	222
6.5	Stappenplan voor dubbele materialiteitsanalyse	223
6.6	Due diligence	251
6.6.1	Inleiding	251
6.6.2	Van risicoanalyse naar kansenbeheer	252
6.6.3	Belang van due diligence in duurzaamheidsverslaggeving	254
6.7	Stappenplan van due diligence	257
6.8	Ten slotte	263

6.9 Opgaven	264
6.9.1 Multiple choice-vragen	264
6.9.2 Oefenopgaven	267
6.9.3 Casusposities	270
Casuïstiek Sustainable Foods bv	272
<hr/>	
7 Ecologische, sociale en governance (ESG) verplichtingen	281
7.1 Inleiding	282
7.2 Van CSRD naar geïntegreerde ESG-rapportage: de rol van ESRS in duurzaamheidsverslaggeving	283
7.2.1 Inleiding	283
7.2.2 De CSRD als wetgevend kader voor duurzaamheid	284
7.2.3 De ESRS als raamwerk voor duurzaamheidsrapportage	284
7.2.4 ESG binnen de ESRS	285
7.3 Eisen aan rapportage over ecologische impact	290
7.3.1 Inleiding	290
7.3.2 Klimaatverandering (ESRS E1)	292
7.3.3 Verontreiniging (ESRS E2)	299
7.3.4 Water en mariene hulpbronnen (ESRS E3)	303
7.3.5 Biodiversiteit en ecosystemen (ESRS E4)	306
7.3.6 Materiaalgebruik en circulaire economie (ESRS E5)	310
7.4 Eisen aan sociale rapportage	314
7.4.1 Inleiding	314
7.4.2 Eigen personeel (ESRS S1)	315
7.4.3 Werknemers in de waardeketen (ESRS S2)	321
7.4.4 Gemeenschappen en mensenrechten (ESRS S3)	327
7.4.5 Consumenten en eindgebruikers (ESRS S4)	331
7.5 Eisen aan governance-rapportage	334
7.5.1 Inleiding	334
7.5.2 Zakelijk gedrag (ESRS G1)	335
7.6 Emissieberekeningen voor ecologische rapportage	338
7.6.1 Inleiding	338
7.6.2 Scope-indeling van emissies	340
7.6.3 Rekenen aan emissies	346
7.7 Ten slotte	364

7.8	Opgaven	365
7.8.1	Multiple choice-vragen	365
7.8.2	Oefenopgaven	368
7.8.3	Casusposities	371
Casuïstiek	Green Energy Systems	373
<hr/>		
8	Duurzaamheidsrapportage voor het mkb	385
8.1	Inleiding	386
8.2	Duurzaamheidsrapportage: de nieuwe realiteit voor mkb-ondernemingen	387
8.2.1	De rol van het mkb in duurzaamheidsrapportage	387
8.2.2	Wettelijke kaders en verplichtingen	388
8.2.3	Administratieve lasten en kostenbeheersing	389
8.2.4	Stappen voor het opstellen van een duurzaamheidsverslag	390
8.3	VSME-standaarden	394
8.3.1	Strategische overwegingen en risico's bij keuze rapportagestandaard	400
8.4	Invloed op het mkb	402
8.4.1	Financiële impact	402
8.4.2	Operationele impact	403
8.4.3	Impact op marktpositie	404
8.4.4	Impact van regelgeving	404
8.5	Implementatie en uitdagingen voor mkb-ondernemingen	407
8.5.1	Interne processen en dataverzameling	407
8.5.2	HR & bedrijfscultuur	408
8.5.3	Juridische verplichtingen en compliance	409
8.6	Technologie en innovatie in duurzaamheidsrapportage	412
8.6.1	Digitale tools voor mkb-ondernemingen	412
8.6.2	Big data en ESG-analyse	414
8.6.3	Automatisering en efficiëntie	415
8.7	Succesvolle ESG-rapportage: praktische tips voor mkb-ondernemingen	416
8.7.1	Checklist voor mkb-ondernemingen	417
8.7.2	Casestudy's van succesvolle mkb-ondernemingen	421
8.7.3	De rol van externe adviseurs en samenwerkingsverbanden	421

8.8	Ten slotte	423
8.9	Opgaven	424
8.9.1	Multiple choice-vragen	424
8.9.2	Oefenopgaven	427
8.9.3	Casusposities	430
Casuïstiek	Beauty Plaza	432
<hr/>		
	Bronnenlijst figuren en tabellen	443
<hr/>		
	Index	445
<hr/>		
	Over de auteurs	453